

САНАА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 138 (7779) ★ 1994 сыл сэттинин 24 күнэ. Чэппэр ★ Сыаната — 146 солкуобай 15 харчы

ХАБААЙЫННААХЫН МЕХАНИЗМА

СҮӨҮ ИИТИТЭ: СЫЛ БҮТЭНИК ҮЙДАРА

Тыа хаһаайыстыбатын үлэиттэрэ, табаары оҥороччулар, астыыр промышленность маныаха сыһыаннаах тарилтэлэрэ бу соторутааҕыта арай бэйэлэрин профессиональнай бырааһынньыктарын бэлиэтэтилэр. Урукку курдук «ураа» хаһыта, үтүс элбэх дарбаана суох. Ол эмнэ бүтүгү олохпут ис хоһоонуттан табыстара.

«Ким бэйэлэйдик, байлыматтың оҥорор?» диир нуучча биллэр классикан ыйытымын эргитэ тутар буоллааха, баайынай эрэ буолбатах. Холобурдуоха. Бүтүн, савмай иара хамнас тыа сирин олохтодор тиксэр. Ол биллэти инфляциянан сибээстээн бу кэлин икки-үс сылга хаста да төхтөрүөн эбиллэ турар хамнаста сапта 230 тыһ. солк. тэппэстэ. Ити ыйдаары орто хамнаһы ыллааха. Оттон тыа сирин нэһ-күүһэ күнүстэ үүнэ-үллэ турар. Чопчу улууспут тыатын хаһаайыстыбата баанча ссудада нэһэ сыл үүнэн иһэр ыйдарыгар 3 млрд. солк. табыста. Атын табардарга, комбикормга биэрэхтээҕэ биэр итичэ. Балары таһынан араас поставщиктарга, өтөнү оҥороччуларга нэһ-күүһү эбэн кэбис. Кини ордуу санаабат балаһыаньыта.

Оттон бу дьылбыт түмүктөнэрэ бу кэллэ. Хаалбыт биэр ыйга туох оҥоһуллубут? Этэр уустук. Ити эрэри госзаказка эти уонна үүтү туттарыы эбэхтэтиһиллэрэ арыый дашынан үлээтэххэ туолуох курдуктара туох эмэ эрэли хаалларар. Тылларыгар турбут дьон туруорсуулар да нэм ылыллыа, ыйааһыннаа буоллаа. Сыл ааспыт 10 ыйын түмүгүнэн көрдөххө, государствода 7687 тонна үүт туттарылына, сорууда 101.2 бырыһыан толорулунна. Ити былырынытгы туһааннаах нэм кытта тэппэстэххэ 2070 тоннанан элбэх. Манна маллар ордорунар үүттэрин туттарыылар улахан-нык элбэ, ыйааһыннаа. Ол курдук, нэһилиэннэттэн 3600 тонна үүт хомуллан киирдэ. Табаарыстыбалар, коллентиннай хаһаайыстыбалар прээттэрэ 2022 тонна, оттон баайынай хаһаайыстыбаларын эмнэ 2052 тонна. Бу биэр өртүнэн улууска полинина, хайысха уларыбытыттан быһаччы сибээстээнэ. Холобур, үүтү, эти туттарааччылар биэр тэг балаһыаньылаахтар. Нэһилиэннэ дуогабар иһинэн туттарбыт бородууксуйатыгар государственнай дотациянык толору ылар. Ааспыт өртүгэр бу чөлөкүлүнэн аңардас коллективнай хаһаайыстыбалар эрэ туһанаалара. Итинэн улууска чааһынай бас билин байынар оруолданаан иһэр. Ааһан иһэр сыл бэйэ түгэнэ — ол.

Эти туттарыы. Сылаады улахан аахсым түмүктөнэ. Сүөһүнү күһүгү маассабай оҥорүү хайа да сылаабар тэрээбиннээх буолла. Дуогабар-контракция быһытынан, быһыл 2190 тонна туттарыл-лаахтаах. Бүтэник аахсым квантициянан бу ыйга оҥоһуллубутхаах. Ити иһиттэн коллективнай хаһаайыстыбалар 811, баайынайдар 835 уонна нэһилиэн-нэ 545 тоннаны туттарыахтаахтар. Манна даратан эттэххэ, бас билин көрүгэ уларыбытынан дааны, дуогабардаах эти туттаран баран ордугун ким хайда туһанара көтүлэ.

Улууска байылат сыл эргичи үчүгэй үүнүүлээх буолла. Ходуһаттан, бааһынаттан хомуур нуһаана

суох. Сүөһү тотоһу аһылыктаах кыстыкка туруоруллар. Тастан тиинин, атыылаһы тирээбэт. Тиз-йэр-таһар өртүгэр, уматыкка республика правитель-ствота дотациялаах уматыгы туһаннарар. Онон кыс-тык бары өртүнэн хааччыллылаах. Бу төртүгү мүлчү тулукка, сылаады государствоны кытта аахсыһы чинэстээхтин түмүктүүр сорук турар. Ол эрэ буолбатах, эмнэ быһылгы кыстыкка кэлэр сыд түөрөҕэ ууруллар. Ону үчүмүөххэ.

Хаһаайыһынаахы механизма төрдүттөн уларыйда. Ити эрэри кураһы улуус сирэ-уота аһатара-та-гыһынарара бопуруос. Республика правительствота бас билин көрүгүттэн тутулуга суох тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйаларын оҥороччуларга көмөнү мектиһир. Ити эрэри ол биллэти кэлтэй буолбатаарын өйдөтөхтэххит. Быһата, ным элбэх эти, үүтү, сиртэн ылыллар атын да бородууксуйа-лары оҥорор ол элбэх көмөнү ылар, араас чөлө-күлүнэн туһанар. Ылан көрүбүт, улуус хаһаайыстыбалара сылаады оҥорон таһаарыахтаах бородууксуйаларын иһин 70 бырыһыантар ол дотацияны эрдэлээн аахсан тураллар. Онуоха, биллэн турар, дуогабар-контракцияда ологуран кыы эл-бөххэ суоттаммыт тиксирит прээта улахан. Аны быһыл күһүгүттэн правительство сүрүн средства-лары, техникалары, оборудованиелары хаһаайысты-баларга үһүн бөддьөххө арендага туһаннарар суо-лунни тобулла. Ол быһытынан, улууска үс сыл-га бөддьөхтөөн толүүргэ техникалар кэлгэлээн эрэллэр. Бааннарга сүрүн средствалары, техниканы уо. д. а. хамсаабат баайы-дуолу арендадан нэс биэрэн туһаннарар эмнэ көрүлэр. Итинни чөлө-күлүнэн кооперациялаһан, көнүннөн, күһү-һыары, үбү-харчыны түмэн туһанар сөл. Ким ылахтаах кү-рөстөһөр усулусубуйата маньына дьэ үснүөхтээх. Биллэти дааны улууска эт-үүт комбинатын сэргэ улпотребсоюз иһиннэ олохтоох арым сыахтарын бэйэ ылбыт нэһиликтэр бородууксуйаны астаа-һыһа уонна батарыыга чөлчү ылсан үлэлэһэр буолан эрэллэр. Олор бэйэ туттарар клиентээх, ха-һаайыстыбалаах буоларга күрөстөннүлэрэ дири-гинир. Онук да буолан, холобур, эт туттарыллар иһиннэ атыылаһар сыаналара ити эт-үүт комбина-тыгар уонна улпотребсоюзка улаханым араастаһал-лар.

Табаары оҥороччулары бородууксуйа туттарыл-лар сыаналара маньыһа, ссуда бырыһыана үрдүгэ хабылаа ылар. Баларга элбэх туруорсуу, кэлэтин барар эрэри, дьымала онууттан сыбарыйбат. Бу тыын бопуруостар быһаарылла иһиннэ ити аңардас дотация быһыаабат. Иэс-күүс эбиллэн иһиннэ онтон. Ити биэр чакты. Иккис өртүнэн он-тон тахсар суолу-һыи көрдөөһүн адыас суох буол-батах. Ол туһунан үөһэ ахтан аһардыбыт. Онон ас-со да күүтэбит.

Оттон сылаады бизтэһэ государствоны кытта сүрүн бородууксуйаларга — аккэ уонна үүккэ кон-тракциялары толорон тиийи чизе уонна нини-китин дуогабары түһэриннэ бигэ мектиэ дьымалата.

С. СМЕРНИКОВА.

СИТИНИЛЭЭХТИК КӨМҮСКЭЭТЭ

Российской Федерация үтүөлээх учуутала, но-руот үөрэҕиринтин туйгуна, новатар-учуутал, учуу-таллар Бүтүн Россиятаагы конкурстарын К. Д. Ушинский медалын кавалера, улуус бочуоттаах гранданина МАКАРОВ Егор Дмитриевич сэттинин 21 күнүгэр СГУ специализированнай сибэтигэр «Педагогические основы формирования этнологичес-кой культуры учащихся якутской школы» диир те-мада наука кандидатын ученай степенягэр диссер-

гационнай үлэтин ситиһиллээхтик көмүскээтэ.

СЭРГЭХТИК, КӨХТӨӨХТҮК БЭЛИТЭЭТИЛЭР

Ааспыт баскыһыаньыада Чакыр нэһилиэтин олох-тоохторо, бааһынай хаһаайыстыбаларын үлэиттэрэ тыа хаһаайыстыбатын үлэиттэрин күнүн Култура дьэитигэр түмсэн бырааһынньыктыы өрө көтөүл-лэн бэлиэтээтилэр. Хаһаайыһынаахы сага көрүгү-нөн — бааһынай хаһаайыстыбаларынан төрүннэ үлэ-лээн-хамсаан салгардымныгыттан ылсан да эрдэл-

Саха Республикатын кэскиллээх бырайыактара

Москва (Бизнес—ССТА). Атын дойдутаагы ин-вестордары тардар сыалтан Саха Республикатын правительствота, неби уонна гаһы, таас чоҕу, кыһыл көмүһү, сиртэн дэппэ көстөр металллары ылыларан турар, сиртэн хостонор туһалаах баайдаах сирдэри туһаныны кытта сибээстээх элбэх кэскиллээх бы-райыактары бэлэмнээтэ. Таас чохтоох, хорбодьу-наах, кыһыл көмүстээх уонна алмаастаах туһаныл-лан булут уонна туһанылла сылдьар сирдэргэ шлак отвалларыгар муһтубут бородуолары переработ-калааһын эмнэ улахан кыахтары арыһар.

Көмө бырайыактар кыһыһыһа таһынаагы ин-вестордар үөрэтиһиллэргэр уонна холбоһон чинчийи-гэ сылдьаалар. Быстахтык ыллааха, Корея Респуб-ликатыгар уонна Японияга гаһы тиэрдинтэ «Восток» диир бырайыак туһунан, ону тэҥэ неби уонна гаһы хосточунга уонна переработкалааһынга Саха — Австрия бырайыактыгэр туһунан этилэр. «Такт» диир неби уонна гаһы хосточунга уонна переработка-лааһынга Саха — Австрия кыттыгас предпринимте-гар геологическай чинчийэр үлэлэри ыһытыга аһаан иһин учаастак бэрилиннэ. Бырайыак олоххо киирэр түбэлтэтигэр республика хостонор углеводород стои-моһын 6 бырыһыанын уонна барыстан 40 бырыһы-нын роялти быһытынан ылаада. Суоттааһыннар этэллэринэн, «Такт» 1992—2002 сс. кэмгэ Саха сирингэр 1.4 млрд. доллардаах инвестицияны оҥо-руоба.

Биллэти Саха Республикатыгар атын дойдуну ин-вестордара кыттыһаах 33 холбоһуктаах предприя-тие үлэтир, олор ааспыт сылга 13.9 миллиард солкуобайдаах бородууксуйаны оҥорон таһаарыт-тара, 0.8 мөлүйөҥ доллары экспортта таһаарыттар. Ону таһынан олор не рынокка 1.8 мөлүйөҥ доллар-даах табардары уонна оҥолору батарыттар.

Саха Республикатын 2005 сылга дьэри экономи-ческой уонна социальнай сайдыытын программаты-гар бөһөккэ тахсыбыт дааныадырга сөн түбөһиннэ-рин, 1993 сылга Саха сирингэр атын дойдулар ин-вестицияларын уотсай суумата 3.6 мөлүйөҥ доллар буолбута. Билгэлээһиннэринэн, 1994—1996 сыллар-га республика экономикатыгар атын дойдулар кыта-талы угуулары кэмэһэ 23.6 мөлүйөҥ доллар буолубута.

Республика Парламеннгар

ГОСУДАРСТВЕННАЯ МУНЬАХ (ИЛ ТҮМӨН) БЭРЭСТЭВИТЭЛЛЭРИН ПАЛАТАТЫН НАРОДНАЯ ДЕПУТАТТАРА УОКУРУКТАРГА БЫЫБАРДААЧЧЫЛАРЫН КЫТТА КӨРСҮБҮҮЛЭРИН ТҮМҮГҮН ТУҢУНАН

Саха Республикатын Государственной муньаһын (Ил Түмөн) Бэрэстэбиттэллэрин палатата 1994 сыл сэттинин 15 күнүгэр ПП 120-1 №-дээх уураады ылына, онно этилэр:

1. Бюджеттан үбүлэнэр тарилтаагы уонна но-руот хаһаайыстыбатын атын да салааларыгар хам-наһы төлөөһүнгэ элбэхтин уонна үһүн кэмгэ хар-гытааһыннан, социальнай мектиэлээһин пособие-ларын төлөөбөт бородууһун уонна республика сүрүн салааларын предпринимелара ыар финансомай ба-лаһыаньылаахтарынан, оҥоһуллубут бородууксуйа не рынога суогуһун, кыһыһыгы усулусубуйага үлэ-лиир-олорор усулусубуйанан хааччыһы ситэ бө-лөмэ суогуһун сибээстээн дьон-сэргэ социальнай тыһааһына улаатан иһэрин бэлиэттирҕа.

2. «Бюджет процеһын уонна 1995 сылга бюд-жет туһунан», «1995 сылга нолуок политинатын ту-һунан» сокуоннары ырытан оҥоруу уонна ылы-һыны Бэрэстэбиттэллэр палаталарын бастагы уо-чараттаах соруһунан аадырга.

3. Саха Республикатын правитеельствота ааһан иһэр сыл бүтүөр дьэри хамнаһа, социальнай төлө-бүрдэргэ нэһин толүүр уонна нуруот хаһаайысты-батын объектары, социальнай эйгэ уонна олорор дьыа-уот фондатын үлэлэрин туруктаах режикени хааччылар практическай дьаһаллары ылынармыгар.

лар, уруккуттан иһинлэрин араарбанна үүтү, эти дьэлэтингэ үөрүйэх дьон бааһынаһынан да баран тустаах үлэлэригэр үтүө холобурдара, дьулуурдара умнуллубуттар, бастыһнар кинилэри түмэр баа-һынай хаһаайыстыбаларын ассоциациятын бочуоту-най грамотатынан, сэмэй бөлөхтөрүнэн надыараа-ланыллар.

Бизэргэ нэһиликэ олохтоохторо ыччаттар тэра-һиннэринэн, көхтөрүнэн бэртээхэй концерты көрдү-лэр.

Бу күн бааһынай хаһаайыстыбалара нэһиликэ-һэ үүт бородууксуйаларын — арыһы, чоҕоһу атылааһыны тарыйдилэр.

«СО» корр.

Гаврил ЕФИМОВ,
ула ветерана, сэрлн ннбэллнтэ, Саха Рес-
публикатын културатын үтүөлүөх үлэнтэ.

ОРОСКУОТ ДОХУОТТУУН ДЬУӨРЭЛЭСПЭТ

ДЬОКУУСКАН Сэтгэвч 21 хуугтар СР Убун минг дөрвөтүн коллагенита үлэтин сагалзата. Пр-вительство дьэитин Олоннай саалатыгар буолбут магнхайгы киэрг ыгырылалаах муунааха 1995 сылга бодикет-молуок политикатын сүрүн туһаныыларын туһунаа (дахылаатчыт—үл министр Владимир Итцин) уонна 1994 сылга таагааны болдьовун минин азалыы Федеральнай фондатын үбүн туһаныы уонна төннөрүү туругун туһунаа (дахылаатчыт—үл министр бастааы солбуйаачы Виктор Софронна) боп-пууостар дьүүлэлэниинилэр.

Муннааха республика Президентэ Михаил Николаев, вице-президент Вячеслав Штыров тал эттилер. Бу салайааччылар иккэн биир муннааха тал эттилерэ республикада үн ресурсалары ороскуоттааһыҥа быһыы-майгы диксионнэриниэх буолбутун туоһулуур. Күннүлэр бюджет бу сылта быһааммыт ороскуотун өртө улаатарын, өтөн дохуотун өртүн толоруу 93—95 эрэ бырыһыан буолуох курдуктун кириитикалэстилэр. Президент бэл днэтэр дьаһалтадар баһылыктара бюджет ороскуоттук өртүн улаатыннара олороллорун, дохуоту улаатыннарыы туһунан толкуйдаабаттарын, республикадан көрдүү эрэ олороллорун ыйда.

Муньяахха үл орگانарын салаааачмыларыттан ням да хамиска нэһи сабар туһунан тьыл быктарөн нөрбөтө. Оттон бу боштуруоска правительство анал уураады ылыннан турар, республика оперативнай комиссията төрдилбитө. Үл орғанара, бастатан туран, бюджет үбэ аналман ороскуоттанарын ситиһиэх тустаахтар дьон муньяахха эгэллннө.

ӨЛҮӨНЭ ЭБЭ ҮЛЭБИТТЭРИН
РЕСПУБЛИКА ЧИЭСТИН

ДЬОКУУСКАН, Сэтнннн 18 кунутар Опера уонна балет государственнай театрыгар Олунньу сундуугунун быспакка сылдьар буолбута 100 сыла туолууттар аналлаах үөрүү-көтүү буолла. Уу суолун үлэбиттэрин эбэрдалээн РФ Транспортун министрин солбууааччы, РФ Өрүс транспорун департаментин директора Леонид Вагров, Иркутский уобалас дьаһалтатын баһылыгын солбууааччы Борис Сюганн, Москвагааы, Волгатааы, Волго-Доннааы, Кубаннааы, Прымытааы, Енисейдээы, Илин Сибирдээы уонна Амурдааы пароходстволар делегациялара, правительство чилинннэр, министерстволар, ведомстволар, предпрятнелар салайааччылара, улуустар, куораттар дьаһалталарын баһылыктара кэлбиттэр.

Үөрүүлэх муниах кыттылаахтарынан итингит нарсуллубут Саха Республикациян Президентэ Михаил Николаев Россиянай Федерациян Президентэ Борис Ельцин Өлүөнэ эбо үлэһиттэригэр эбэрдэ сурутун ааһан иһитиннэрдэ итиннэ элбэх омок доонноох республика историятыгар бу нэра-бэлэ кэрдикс кэм түһүөн дакыллаат онордо.

Өзгөрдө тыштан келип аратардар экономиканы реформалаанын усулуну буйутаттар уу суалун трансформан финансово-экономическая үлөтүн салттын тупсарым даһалларын туһунан СР Президентин биллэрин улахан суолтатын чорботон баднэтэтилер.

Үөрүүдээх быһыыга-майгыга Президент М. Николаев үлэһиттэр улахан бөлөхтөрүгэр РФ уонна СР бодовчоростоннай маарамталарын туттарда.

Искусство мастардар уонна Жатай, Нижнеял-
кый бөлүөлэктэрин, Неренский куорат самодетель-
най артистара кыттымылаах бырааһынньык концерта
буолла.

CHA

НОРВЕГИЯ. Манын нэрчээсн явца дүзэн (снимок) Европ саамий хоту ауратыр Хаммерфоска унааба хавийна бейтис нэгдүйт төгөрлүгүр анал огордо.

Хаммерфест порт Киаас армы кытчылынган. Үс километрге хабар. Наполеон өрөгөйдөөх кимэн ийи-ринитигэр бөрүмүктөх бу ийриэпэс хотугу китирээ-һиниэртэ Норвегия фор-понуна хаалбата. Армы олохтоохторун сүүн дьярыктара - багыт бултта.

(РИТА—ССТА)

ПАРИЖКА СЭТТЭ КҮН

Алтынны 31 күнүттөн сэтнннн 8 күнүгөр дннн Франци дннн куората Париж Сахабыт сириин улуустарыттан мустубут 50 оюнго урар-көтө көрүстө. Оволор мэр Жан Ширак ыгыранытылан «Олоохто дойдутун оволоро» дннн чарылхай көрдөрүүнү (представление) ситнииллэхтиг төлөрөннор дойдутарылар эргиллннннлэр. Эбөөн Бытантайтан «Айа-песса», Тааттаатан «Дружба», Уус-Алдантан «Кичээри», Нерюнги куораттан «Ревюранс» уолна бы-лннн улууслутуттан «Көлүкчээн» (Мугудай) ал-самбылар эдэрнөөн ырыалыктара, үнүүүнүттөрө балтараа ый устата бннргэ олороннор, үлэлээннэр бннр иллээх дннн көртөн оволорун курдук сырыт-тылар.

«Ололхо дойдутун оболоро» айымныны Ленскэйтэн сылдыар эдэр режиссер Юрий Филонов турурда. Кини Саха сириг кыылларын көрдөрөр улахан куукулалары Иваново куораттан куукула маастарын Александр Алексеевы атыран оттордо. Ол куукулалар көмөлөрүнүн араас кыраалары үгүсүлэри сатабыллыахтык холбоон, улахан театраллизованнай программаны откорбута, мин санаабыр, олус көрөхсөмүллээх, сана суугээн.

Юрий Владимирович спонтанны самым сүүн оруулун бийлгэ «Күлүнчээн» ансамблыгт оло-ругар анаабыта үөрдэр эр. «Күлүнчээнэр» кино эрэлгэ түйнэ биэрбэнкэ, ист-истэрттэн кыданаан оолшоотулар, элбэди ситистилэр. «Вайалэрин сь-дыаайдарынаа, мичээрдэриний спонтаны энэргэтти-лэр», — диян культура министри А. С. Борисов атыгта дааганы олу биэрэтээр. Бүтэлгэр режиссер-бүт Юрий Фиданов бийлгэ ололорбүтүн хайгаан улаханньи махтанаа уонна түгэн нөлүннэр эр өс-сө да үлэллэр баалаабын билээдэ.

Бийиги ансамбльбытын кытта Амгалепа Барышкова үнүс сымал снбөзөстөйүн үлөтүр. Кини эски-
лүпнөн тигилинбүт көстүүмнөр республика эрө бөл-
бана, Франция көрөөчүүлөрүн бийирәбилләрүн
эмнә кдлылар, спектакль нүөрттлөр, тунсарды-
лар. Париж мәрнә солбуйаачы Клод Гелзген оң-
дор телорууларын хайцаата, көстүүмнөрө тунса-
йын бализтөтөт. Көрөөчүүлөр астынан мичилинбүт

Оболор харахтарынан

Д. Кресальников аатынан Мугудай орто оскуолатын «Көлүөчээн» ансамблын үгкүү-
лүт оюлору аан дойду биір кэрэ көстүүлээх,
баай историнлаах куората Париж туһунан
сырдык, үтүү ойдобуллээх дымаларыгар эри-
линнилэр. Киинлэр үгүстэрэ, VII кылааска
үөрөнөр Ньургун Сивцевтэн уонна Аля Ного-
ницынаттан уратылары, VI кылааска биіргэ
үөрөнөлэр. Оголор соёо-махтайа, бэлэттэ
корбуттарын биһиэхэ суруйдулар.

Ньургун Сипцев: Париж бэллэргэ нуурат буолан араас адых собордардаах, дымбарыастардаах, бө-бө-бөйөлөрүгэр майгынааспат илэрэһинэй тутуулардаах. Олортоң биридэстэринээн аан дойдуга аатырбыт Эйфель башинга буолар. Бу тимир башын аан дойду быыстапкатыгар аанчаан 1889 сыллаахха инженер А. Г. Эйфель бырайыагынан тутуллубут. Үрдүгэ үс сүүсчэкэ метр. Башинны таһыттан көрдөххө, тимиринэн оһуор оһоһуллубут курдун курдаттык көстөр. Автобуһунаа саһарбытыгар лифт үһүс таһыан илэрэ. Күнээнгэ баппа өссө ыраһыабай. Аллараттан үөһээнгэ днэра уоттаах буолан, ыраахтан сандааран көстөр.

Француудтар өссө бипр нийн туттар тутуудара Триумфалнай зарка эбит. Маны 1806 сыллаахх. Наполеон тутуутун савалаттарбыт. Аарка таһыгар Виллибэт сымлаат унгоба баар. Париж сэттэ булгуннаахха турарыттан сламай үрдүктөрө Моисмарт. Ити булгуннаахтан иуераты барытын көрдүбүт. Аан дөйдүгү - аатырар Гранд-опера дыэттин таһыттан көрдүбүт. Бу театр сценатыгар калэн сондуур улахан чыэс эбит...

Аня Ногодицкая: Битиги делегациябытын Парик мэринтын бандыгытары көрсөр дыэттигэр приемнаахтылар. Көрө кыаг салонига битигини нуорат мэрин солбуйааччы Клод Гоазген көрсүбүтэ. Кинэхэ сувешир бэлэхтэбинниит. Бу салон ийигэр киирээт, остуорууа дойдуттар сыадыар курдук санаагыныт. Сваагаа уһун баады нирдигэ дээрэнээ ойуулаах нөбүөрүнэн бүрүллө сытара. Манап президениэри, императордары, хоруоллары көрсөлтөр үһү.

Саша Попов: Бишиги Нарж: саамий нэрэ тутуу-
тун. Нотр-Дам собору нэрдүбүт. Куорат ман бас.

сирэйдэрин көрөн кини сүргэтэ көтөбүллэр. «Хаа-
лан өссө көрдөрбөккүт дуо?» — дээн ис санаалары
тириэртинэр. «Өбөлөр уруһуйдарын быыстапкатын
эмэс олус сүргэттилэр. Саха сириг интэриэһиргээн
бичиги дойдубутугар кэлэ сылдьарга хас да кини
ынырык көрдөөтө.

Биор дойдулаахпыт, спортивный интернат-оскуола XI кылаабын үөрэнээчтэ Гаял Колесов аныа Франицияга барса сырытта. Гаял математическай наука доктора, профессор Темскай айыы «Соноор» оонньуутун оодорого, улахан дьомхо үөрэттэ, кинилэри кытта оонньосто. Билигин ансамбльбытыттан Валера Сивцев оонньа аныа кытыына.

А. Н. Понсеева салайааччылаах официальной делегации ити сэтгэ күн устатыгар тахсыылаахтык үлэлээтэ кэллэ. Ол курдук, кэлэр сайын өссө биир болох Францияда сынньана барарын уонна нинникти Парижка Саха сириг оҥолоро сынньанар лагерьдарын олохтуур туһунан дуогабар түһэристилэр. Аан дойдуттан тийэс кэлэн француз тылын диригэтэр үөрэтэр заведение филиалын Дьонуускайга аһар туһунан бөлүөрүөхү дүүллүстэилэр. Девос окулата дигэн биир эмэ билэр француз тылын үөрэтэр киини кытта сыһыан олохтоһио. Дипломаттары бэлэмниир Кира Водаар аатынан норуоттар икки ардыларынааҕы академияны кытта дуогабардаһан, бийиги дипломаттарбыт онно стажировкаланар кыахтаныахтара. Онон Саха сириг оҥолоро Францияда сынньана, үөрөнү барар кыахтаммыттара улахан ситиһиниэ буолар. Республикабыт салаалтага оҥолорбут сайдыылаах, үөрөхтөөх буолалларын туһунан сүрдээгин кыһанарын бииргэ сыһыан биллибит, итэҕэйдибит.

«Нөлүкчөзүн» ансамбль уюн үнүкүүнүтө Франция нурдук үрдүк культуураалах дойдуга сылдан элбеге билген-керон каларыгар көмөлөспүт дойдубут дьомугар— А. И. Понсеваба, И. С. Сивченка, А. А. Захаровка, Т. Л. Тарасовка, А. Н. Аммосоваба, В. П. Ивановка, Е. М. Ивановаба, Ф. В. Захароваба уо. д. а. истиг махталбытын тизердөбүт.

Елена СИВЦЕВА,
«Көлүкөчтөн» ансамбль салонааччыта.

таан төрүтэнэрийгэр Сена өрус Сите днэн арыыты-
гар тутуллабут. Онон бу арыыга саамай кырдыа-
бас тутуунан булар. Архитектурата олус уустук,
синадэрэйдик, онгорбуттар. Луар музейа—саамай
бай музей. Уу ортоугар турар пирамидалаах. Он-
но хамаан кинөр сирдээх. Пирамида анныгар днэ
ннэ көстөр. Олорбут гостиницабыт абыс этээстээх.
Аллараа этээһигэр остолобуойдаах, кафелаах.

Алена Терюткина: Версаль — Парик содуруулуу-
арзан оройуногуз баар кыра куорат. Аан дөйдүгү
архитектура бааматынчыктарынан былор. Олор
киби дуунатын хамсатар ураты көрө көстүүлөх-
төр. Версаль былаана саамай улахан дыбарыстан
сабаланар. Дыбарыска сымдын баран наһа ас-
тынным. Французтар олус эйбестөр, куруун үрө-
көтө сымдыллар.

Валера Сивцев: Сохлутум дигн уулуссалара наһаа ыраастар. Сарсыарда зайы харбыннар, сууһаллар эбит. Салмай сөбүлэбүт сирим — ыалдыттары көрсөр биллалара. Кизн-куон, сырдык саалаларын наһаа астыным.

Алена Ошонешникова: Париж саамай кэрэ мнэстэлэрин көрөн астынныбыт. ЮНЕСКО-ға эмнэ сырыттыбыт. Улахан пестизнэҕа күнү уотна ыйы уру-һуйдаабыттара ыраахтан өссө тупсан көстөр. Япон-скай садна араас тинттер бааллар. Хааман иһэр киһи скульпуратын олус уруннык чочуйан өгөр-буттар.

Люда Окоченникова: Вийнэхэ мэр Жан Ширак ресторантаг эбиэт бээрда. Онно олус үчүгэйдэ аһаатыбыт. Үлэһнтэрэ олус эйбэстэр, үчүтэй бабайы танистаалтар. Гостиницабыт остолобуойугар байыт талбыт асхын ылан аһыгын, Магаһыннара наһаа улахаттар. Атылдаһар малгын толүүртөр тугу эрэ соттороллор, очково «чууп» дээн тыһымр. Сотторботох буоллаххына, тахсан итэххинэ тутан ылааллар эбит.

Ана Сивцева: Бүтәйя күмүттүгөр Париин миниатюратын пааркатыгар сырыттыбыт. Онно хаартыккава түслүпүт. Парнаны барытын кыйгай көрдүбүт. Малла Франция киин туттар көрө көстүүдөх тутуулара бааллар. Холөбүр, Эйфель башмасын, Триумфальнай аарканы, Нотр-Дам собору, Монмартры кыччатаан оңорбуттар, Эйфель башманы бийиги олорор дынабит сава. Оңуук барыта кыччатылган көрдөрүүлөр. Оңон бөйүгө кыра куорат курдук.

